

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de erroribus Pelagianorum, de Gratia, de Iustificatione & Merito, de Virtutibus Theologicis, & quatuor Cardinalibus, ac de ineffabili mysterio Incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. VI. Vtrum in eodem intellectu de eadem veritate simul esse possint fides § scientia evidens, seu clara Dei visio, tam secundùm actus, quàm secundùm habitus , vel faltem quantùm ad habitum unius, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77342](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77342)

per hoc nomen *irrationalis*, quod significat carentiam rationis, exprimitur.

144. Objicies secundò: Si non visum pertineret ad objectum formale fidei Theologicæ, vel pertineret ad objectum formale quod, vel ad objectum formale sub quo? Neutrum dici potest: Ergo nullo modo pertinet, &c. Minor quoad primam partem probatur: quia si pertineret ad objectum formale quod, sequeretur quod deberemus credere Deum esse non visum; quilibet enim habitus cognoscitivus ordinatur ad cognoscendam rationem formalem quæ sui objecti; constat autem quod fides divina non ordinatur ad credendum Deum esse non visum, imò credit Deum esse visum à beatis: Ergo &c. Quoad secundam verò partem etiam probatur: quia si non visum pertineret ad objectum formale sub quo fidei, sequeretur quod non visum esset ratio assentiendi iis quæ sunt fidei, quod est falsum; nam ratio cur mysteriis fidei assentiamus, est divina revelatio: Ergo non visum, seu obscuritas, non pertinet ad objectum formale sub quo fidei Theologicæ.

145. Respondeo concessâ Majori, negando Minorem. Ad cujus probationes dico, esse non visum, seu obscurum, pertinere tam ad objectum formale quod, quam ad objectum formale sub quo fidei Theologicæ, diversimodè tamen: nam ad objectum formale quod pertinet solum per modum conditionis, non verò per modum rationis formalis creditæ, ut efficaciter probat argumentum in contrarium; ad objectum verò formale sub quo, pertinet per modum complementi formalis ipsius: unde non visum non est ratio adæquata assentiendi mysteriis fidei, sed in adæquata tantum; ratio autem adæquata est divina revelatio obscura, seu proponens aliquam veritatem non visam, sive de Deo, sive de creaturis.

ARTICULUS VI.

144. *Utrum in eodem intellectu de eadem veritate simul esse possint fides & scientia evidens, seu clara Dei visio, tam secundum actus, quam secundum habitus, vel saltem quantum ad habitum unius, & actum alterius?*

146. **T**ria circa hunc titulum observanda sunt. Primum est, præsentem difficultatem procedere de similitudine illorum actuum, vel habituum, respectu ejusdem subjecti, & ejusdem veritatis, seu objecti: quia certum & indubitatum est, quod fides & scientia de eadem veritate possunt esse simul in diversis subjectis, eandem enim veritatem, quam rusticus per fidem credit, v. g. quod Deus est, attingit Philosophus per actum scientificum; & quod fideles credunt hic in via, beati clarè vident in patria. Similiter manifestum est, quod de eadem re potest unus homo attingere per fidem unum prædicatum, & aliud per actum scientificum: v. g. Philosophus fidelis attingit per actum scientificum unitatem Dei, & per fidem Trinitatem Personarum.

145. Secundum est, solum nos hic agere de scientia clara, & quæ actu habeat evidentiam suarum conclusionum: si enim careat illâ, ut contingit in nostra Theologia, quamvis non possit simul esse cum opinione, propter suam certitu-

A dinem, valde tamen probabile est, non repugnare quod simul cum fide infusa, etiam respectu ejusdem veritatis; quia non adest ratio repugnantia, quæ præcipuè ex obscuritate fidei, & evidentia seu claritate scientiæ petitur, ut infra patebit. Dixi, valde probabile est, quia hoc non est omnino certum, & indubitatum: nam cum fides sit habitus principiorum Theologiæ, & ipsa Theologia habitus conclusionum, etiam utraque sit obscura, nihilominus rationabiliter dubitari potest, an possint esse de eodem objecto, cum habitus principiorum, & habitus scientiæ circa diversa objecta versentur; unus enim est circa principia, alter verò circa conclusiones ex illis deductas. Unde Marcus à Serra, & quidam alij recentiores Thomistæ, negant fidem & Theologiam nostram posse circa eandem veritates versari. Sed quidquid sit de hoc, ab hac difficultate in præsentia abstrahimus, & solum de scientia clara & evidenti, ac de clara Dei visione disputamus, cum de impossibilitate fidei cum scientia agimus.

B Tertium est, triplicem hic moveri difficultatem: cum enim fides & scientia dividantur in actualem & habitualementem, triplexque proinde inter illas concipi possit combinatio, nempe inter utriusque actus, inter utriusque habitus, & inter actum unius, & habitum alterius, vel e contra; tripliciter quoque potest concipi, quod fides & scientia simul esse possint, primò quantum ad actus, secundò quantum ad habitus, & tertio quantum ad habitum unius & actum alterius. Unde aliqui triplicem illam combinationem possibilem existimant; alij solum secundam; alij solum tertiam; alij verò nullam. Primum docetur à Suare, Vazque, Valentia, Delugo, & aliis Recentioribus. Secundum à Turriano & Aravio asseritur. Tertium defendunt Cajetanus, Conradus, Bannes, Joannes à S. Thoma, Marcus à Serra, quos sequitur Illustrissimus Dominus de Marinis, Archiepiscopus Avenionensis, hic art. 5. cap. 3. Pro ultima verò sententia citari solet Capreolus in 3. dist. 25. art. 3. & quart. 31. art. 3.

§. I.

Rejiciuntur dua prima sententia.

Dico primò, non posse esse simul in eodem 147. subjecto actus nec habitus fidei, & scientiæ, ac visionis claræ, de eadem veritate & objecto. Ita D. Thomas hic art. 5. ubi ait. *Omnis scientia habetur per aliqua principia per se nota, & per consequens visa* (visione scilicet intellectuali) & idè oportet quacunque sum scita aliquo modo esse visa. Non autem est possibile quod idem ab eodem sit visum & creditum. Et in resp. ad 4. sic discurreit: *De eodem secundum idem non potest esse simul in uno homine scientia, nec cum opinione, nec cum fide, aliâ tamen & aliâ ratione. Scientia enim cum opinione simul esse non potest simpliciter de eodem: quia de ratione scientia est ut id quod sciatur, existimetur esse impossibile aliter se habere: de ratione autem opinionis est, quod id quod est opinatum, existimetur posse aliter se habere. Sed id quod fide tenetur, propter fidei certitudinem, existimatur etiam impossibile aliter se habere: sed eâ ratione non potest simul idem & secundum idem esse sciatur & creditum, quia sciatur est visum (visione scilicet intellectuali) & creditum est non visum, ut dictum est.*

148. Ex his D. Thomæ testimonijs deduci potest ratio fundamentalis nostræ conclusionis, sicque breviter proponi. Formæ habentes effectus formales, privativè vel contradictoriè oppositos, non possunt simul esse in eodem subjecto: Sed assensus scientificus, & assensus fidei sunt huiusmodi; cum primus reddat intellectum clarè videntem veritatem, & ita ipsum ad eam determinet, ut non possit ei dissentire; secundus verò constituat intellectum obscurè videntem veritatem, & ita ipsum afficiat, ut illum non convincat, sed potentiam ad dissentiendum relinquat: Ergo actus fidei & scientiæ de eadem veritate & objecto non possunt simul esse in eodem intellectu.
149. Respondent Adversarij, non esse inconveniens quod per distincta media idem intellectus clarè & obscurè cognoscat eandem veritatem; & circa illam sit convictus & non convictus, necessitatus & non necessitatus; unde cum actus fidei & scientiæ procedant per distincta media; non repugnat quod simul existant in eodem subjecto.
150. Sed contra primò: Quod non tollit oppositionem & contrarietatem formarum, non tollit illarum repugnantiam & impossibilitatem: Sed diversitas medijs non tollit oppositionem & contrarietatem actuum fidei & scientiæ: Ergo nec illarum repugnantiam & impossibilitatem. Maior patet: nam oppositio & contrarietas est causa formalis talis repugnantiae & impossibilitatis; effectus autem formalis non potest impediti, nisi impediatur forma à qua causatur. Maior verò suadetur: Actus fidei & scientiæ opponuntur ratione claritatis & obscuritatis, libertatis & necessitatis; primus enim est obscurus & liber, secundus verò evidens & necessarius, saltem quoad specificationem: Sed diversitas medijs non tollit ab actu scientifico claritatem & necessitatem, nec ab assensu fidei obscuritatem, aut libertatem, ut de se patet: Ergo diversitas medijs non tollit oppositionem & contrarietatem actuum fidei & scientiæ.
151. Contra secundò: Tenebræ & lux, licet causentur à diversis causis, si tamen comparentur ad idem subjectum, non possunt esse simul, quia privativè inter se opponuntur: Ergo etiam diversitas medijs non potest facere quod assensus habentes effectus formales privativè oppositos, simul in eodem subjecto existant.
152. Contra tertio: Si diversitas medijs sufficeret ad tollendam repugnantiam & impossibilitatem, quam assensus oppositi & contrarij inter se habent, sequeretur non solum scientiam & fidem, sed etiam fidem & hæresim, posse simul in eodem intellectu existere; quia fides & hæresis ex diversis medijs procedunt: Sed hoc est absurdum, cum fides & error ad invicem comparentur sicut lux & tenebræ: Ergo & illud.
153. Contra quartò: Ipsa media quæ fidem & scientiam causant, opponuntur contradictoriè: Ergo non possunt simul esse in eodem intellectu, subindeque nec fides & scientia, ratione diversorum medijs. Consequentia patet: Antecedens probatur. Medium actus scientifici habet proprio effectui formali, reddere objectum in se evidens; revelatio verò obscura habet illud reddere obscurum, seu non evidens: Sed evidens & non evidens opponuntur contradictoriè: Ergo media quæ fidem & scientiam causant, contradictoriè oppositam implicant.
- A Probatum secundò conclusio: Spes non potest esse eius rei quam quis possidet, juxta illud Apostoli ad Roman. 8. *Quod enim videt quis, quid sperat?* Ergo neque fides illius rei quæ videtur; utraque enim dicit absentiam sui objecti; cum fides ex sua ratione tantum inclinaret in bonum latens, & spes tantum inclinaret in bonum absens, ut egregiè ait Scotus in 3. dist. 31. Item sicut spes importat motum ad possessionem termini, ita fides importat motum quandam ad visionem, in qua quietatur, juxta illud Apostoli: *Quantum sumus in corpore, peregrinamur à Domino, per fidem enim ambulamus. & non per speciem.* Unde sicut si quis speraret bonum quod possidet, simul moveretur ad terminum, & in eo quiesceret; quod evidentem involvit contradictionem: ita si idem objectum simul videret & crederet, moveretur ad ejus visionem actualem, & simul in actuali visione existeret: quod evidens manifestè repugnat; moveri enim ad visionem, est nondum esse in illa, sed solum in ejus potentia.
- B Tertiò suaderi potest conclusio alià ratione, quam supra insinuavimus: Implicat quod idem intellectus sit simul necessitatus, & liber, ad assentiendum veritati unius & ejusdem objecti: Sed necessitatur ad assentiendum veritati objecti quam videt; contra verò liber est ad assentiendum ei quod credit; propterea enim intellectus, habitu fidei instructus, indiget pià motione voluntatis, quæ ipsum determinet ad assentiendum veritati objecti, ut infra demonstrabitur: Ergo &c.
- C Denique si fides, & scientia, seu visio, possent simul esse in eodem intellectu de eodem objecto, non erat cur Augustinus tract. 79. in Joan. de B. Thoma Apostolo diceret: *Non hoc credidit quod vidit, sed aliud vidit, aliud credidit: vidit enim hominem, credidit Deum.* Quibus similia habet Gregorius magnus, articulo præcedenti relatus, & D. Thomas hic art. 4. ad 1.
- Hæ rationes probant non solum actus, sed etiam habitus fidei & scientiæ, de eadem veritate simul stare non posse in eodem intellectu: non minus enim repugnat habitualis cognitio evidens, & habitualis cognitio non evidens, circa idem objectum, & in eodem intellectu, quam actualis. Similiter æquè repugnat eundem intellectum esse simul in habituali visione alicujus objecti, & in habituali tendentia ad ejus visionem, ac in actuali. Præterea impossibile est actus aliquos opponi inter se, & ipsos habitus ad tales actus inclinantes non opponi: siquidem inclinationes aliquæ intantum dicuntur oppositæ, in quantum ad actus oppositos inclinant. Addo quòd, cum specificata desumant totam suam specificationem, subindeque & oppositionem, à suis specificativis, & habitus specificentur ab actibus; ubi aliqui actus implicant simul, implicat similiter quod eorum habitus simul existant.
- E

§. II.

Solvitur difficile argumentum de Philosopho Ethnico, qui habet evidentem demonstrationem de existentia Dei, & sit Christianus.

Contra primam partem nostræ conclusionis objeci solet difficile argumentum, quod fuscè prosequitur Suarez disp. 3. de fide sect. 9. potestque sic breviter proponi. Quando Philosophus ethnicus, qui scit evidenter Deum esse, sit Christianus, oportet quod etiam credat veritatem

veritatem illam; nam ut ait Apostolus ad Hebraeos 11. *Accedentem ad Deum oportet credere quia est*, quod Tridentinum sess. 6. cap. 6. explicat de actu fidei; & tamen per Christianæ religionis professionem, non amittit scientiam evidentem & actuaalem, quam habet de existentia Supremi Numinis: Ergo actus fidei, & actus scientiæ evidētis, possunt esse simul in eodem intellectu, circa eandem veritatem.

159. Respondeo negando Antecedens. Ad cuius probationem in primis dico, Apostolum ibi non loqui de illis qui scientiam sive demonstrationem habent de existentia Dei, sed de iis duntaxat qui eam carent: nam ut ait D. Thomas quaest. 14. de verit. art. 9. in corp. *Aliquid est credibile non simpliciter, sed respectu alicujus ut Deum esse unum, aut incorporeum, & hujusmodi: & de his nihil aliud prohibet quin sint ab aliquibus scita, qui eorum habent demonstrationem, & ab aliquibus credita, qui horum demonstrationes non ceperunt: sed impossibile est quod sint ab eodem scita & credita.* Et hinc art. 5. ad 3. hæc scribit: *Que demonstrati vè probari possunt. inter credenda numerantur: non quia de ipsis simpliciter sit fides apud omnes, sed quia præxiguntur ad ea que sunt fidei, & oportet ea saltem per fidem præsupponi ab his qui eorum demonstrationem non habent.*

160. Secundò dici potest, quòd Paulus loco citato non exigit fidem de existentia Dei ut authoris naturæ, sed ut authoris supernaturalis, sub qua ratione non attingitur per Philosophiam, nec lumine naturali demonstratur. Quæ etiam solutio & doctrina sumitur ex D. Thoma hic art. 7. ubi docet quod prima credibilia, in quibus cæteri articuli fidei continentur, sunt illa duo quæ Paulus ibi proponit, scilicet Deum esse, & remuneratorem esse: Deus autem ut continens mysteria supernaturalia, non est author naturalis, sed supernaturalis: Ergo Apostolus loco citato non exigit fidem de existentia Dei ut authoris naturæ, & ut cognoscitur per naturalem Philosophiam, sed ut est author supernaturalis, & prout lumen naturale intellectus transcendit. Unde idem S. Doctor quaest. 14. de verit. art. 9. ad 8. dicit *quod unitas essentia divina, qualis ponitur à fidelibus, scilicet cum omnipotentia, & omnium providentia, & aliis hujusmodi que probari non possunt, articulum constituit.*

161. Instabis: Si Philosophus ethnicus, qui habet demonstrationem evidentem de existentia Dei, non posset, postquam factus est Christianus, illam credere, sequeretur quod esset circa illam veritatem, ratione suæ scientiæ, pejoris conditionis, quam fidelis idiota: Sed hoc non debet admitti, ut constat: Ergo nec illud. Sequela probatur: Qui minorem habet certitudinem de aliqua veritate, pejoris est conditionis circa illam, quam sit ille qui de eadem veritate majorem habet certitudinem: sed si Philosophus ethnicus, postquam factus est Christianus, non posset credere existentiam Dei, minorem haberet de ea certitudinem, quam fidelis rusticus & idiota; non enim haberet de illa veritate, sicut iste, certitudinē fidei, sed tantum certitudinem scientiæ naturalis, quæ haud dubiè minor est certitudine fidei: Ergo circa illam veritatem, ratione suæ scientiæ, pejoris esset conditionis, quam fidelis idiota.

162. Ad hanc instantiam respondent aliqui ex nostris Thomistis, nullum esse inconveniens, admittere quòd ille Philosophus non habeat tantam certitudinem, quantam habet rusticus, de his quæ per

Tom. I F.

A accidens & præsuppositivè pertinent ad fidem, cujusmodi sunt omnia illa quæ possunt cognosci evidenter per demonstrationem: nec propterea deterioris esse conditionis; tum quia nihil amittit de merito fidei, cum sit in præparatione animi ad firmiter credendum per fidem illas veritates, si non cognosceret eas evidenter per scientiam & demonstrationem: tum etiam quia videtur conaturalius homini, subindeque perfectius, attingere certò, certitudine naturali, & simul evidenter, veritates ex se evidenter cognoscibiles, quam cognoscere illas certò, certitudine supernaturali conjuncta cum obscuritate. Hæc solutio probabilitate non caret. Nihilominus

B Secundò responderi potest, quod quamvis Philosophus Christianus, habens demonstrationem de Dei existentia, eam non possit credere, potest tamen de illa certitudinem supernaturalem habere, sicut rusticus, subindeque non est pejoris conditionis circa illam veritatem, attendendo etiam præcisè ad certitudinem. Diversimodè autem hoc explicant nostri Thomistæ: Bannez enim & Medina dicunt, quòd scientia & fides se mutuò juvant in his in quibus non opponuntur, unde cum non opponantur in certitudine, in illa se mutuò juvant; & sic ex assensu fidei derivatur certitudo quædam supernaturalis in assensum scientificum, quem ille Philosophus habet de hac veritate, *Deus est.* Alij asserunt, quod sicut cogitativa & appetitus sensitivus hominis, ex eo quòd radicantur & conjunguntur cum intellectu & voluntate in eodem supposito, participant aliquam perfectionem, ratione cujus possunt aliquo modo discurrere, & liberè operari; & sicut lumen Angeli superioris confortat & perficit intellectivam potentiam inferioris, proponendo illi objectum altiori modo illuminatum, & sic communicat Angelo inferiori perfectiorem modum intelligendi, quam secundum se habeat, ut docet S. Thomas 1. p. quaest. 106. art. 1. & pluribus aliis locis: ita etiam scientia, ex eo quòd in Philosopho Christiano conjungitur cum fide, participat aliquam perfectionem, ratione cujus potest suo actui certitudinem quandam ordinis supernaturalis communicare.

Sed hi modi dicendi non videntur plenè satisfacere, & contra primum militat hoc argumentum difficile. Nullus habitus potest influere in actum, in cuius objecto non relacet ejus ratio formalis sub qua, alias ferretur ultra proprium specificativum: Sed in actu scientifico non reperitur ratio formalis sub qua fidei, nimirum revelatio obscura: Ergo fides non potest in illum influere certitudinem supernaturalem, vel majorem quam scientia nata sit parere.

E Secundus etiam non videtur difficultatem omnino solvere: quia sicut cogitativa, & appetitus sensitivus hominis, ex conjunctione quam habent cum intellectu & voluntate, non participant tantam perfectionem discursus & libertatis, quanta in intellectu & voluntate reperitur; & sicut quando Angelus superior illuminat inferiorem, non recipitur illuminatio illa in inferiori ita excellenter, sicut in superiori; & idè superiores semper remanent in altiori ordine, & perfectiorem scientiam habentes; sicut unam & eandem rem plenius intelligit magister quam discipulus, qui ex eo addiscit, ut inquit S. Doctor loco citato, art. 4. ita licet lumen scientiæ, ex conjunctione ad lumen fidei, quod est superius & firmitus, majorem certitudinem in suo actu causare possit, quam ex

FF

- se, & ex sua natura natum sit parere, nequit tamen, ratione hujus conjunctionis, tantam in ipsum influere certitudinem, quanta reperitur in assensu fidei: & sic manet argumentum in suo robore, & adhuc restat explicandum, quomodo Philosophus Christianus non habeat minorem certitudinem de existentia Dei, quam rusticus fidelis. Unde ad plenam hujus difficultatis resolutionem,
165. Dicendum est primò, quod licet habitus fidei in Philosopho Christiano non possit per se & directè se extendere ad illam propositionem, *Deus est*, nec proinde directè in eam influere certitudinem supernaturalem, indirectè tamen & per accidens potest illam attingere; quatenus scilicet illa virtualiter & implicitè continetur in aliis propositionibus obscurè revelatis, & per se ad fidem pertinentibus; quales sunt istæ: *Deus est Trinus: Deus est incarnatus*; in quibus ista, *Deus est*, virtualiter & implicitè continetur. Et ita ex certitudine fidei, formaliter terminata ad has propositiones, per accidens resiliere potest in assensum scientificum hujus propositionis, *Deus est*, certitudo quædam supernaturalis, & major quam scientia nata sit parere. Ex quo fit quod Philosophus Christianus, acquirendo scientiam de illa propositione, non fiat deterioris conditionis quam antea, nec minorem de illa habeat certitudinem, quam rusticus fidelis.
166. Secundo dici potest, quod sicut potest quis eandem conclusionem cognoscere per medium demonstrativum, & per medium probabile, tuncque cognitio per medium probabile, non est actus opinionis, quia non est conjunctus cum formidine, sed est actus secundarius scientiæ, ut docet Philosophi in Logica: ita similiter Philosophus Christianus hanc propositionem, *Deus est*, vel *Deus est unus*, cognoscere potest, illique assentire per medium demonstrativum, & propter autoritatem Dei, in sacra Scriptura hoc sæpe dicentis; & tunc talis cognitio & assensus, propter Dei autoritatem, non est actus fidei, quia non est cum inevidentia, nec Dei autoritas est totalis & præcisa causa assentiendi; sed est actus secundarius scientiæ, ut rectè explicat Capreolus in 3. dist. 25. quæst. unica art. 3. ad 3. his verbis: *Fidelis acquirens scientiam de hoc quod Deus est unus, tenet hoc per duplex medium, scilicet autoritatem Dei & per medium demonstrativum: sed ex hoc non sequitur quod assensus causatus ex illis duobus mediis, sit actus scientiæ & fidei, sed solum scientiæ, quia non omnis assensus causatus ex autoritate est creditivus, nisi autoritas illa sit totalis & præcisa causa*. Ex quibus patet, quod licet Philosophus Christianus non possit simul habere scientiam & fidem de hac propositione, *Deus est*, vel, *Deus est unus*, potest tamen de illa habere simul certitudinem scientiæ, & certitudinem fidei; certitudinem quidem scientiæ, quatenus assentit illi veritati primariò propter medium demonstrativum; certitudinem verò fidei, in quantum secundariò illi veritati assentit propter divinam revelationem.
167. Dices: Assentire conclusioni propter testimonium supernaturale, non potest etiam secundariò convenire scientiæ naturali: Sed scientia, quæ Philosophus Christianus scit evidenter Deum esse, est naturalis, testimonium verò Dei revelantis est supernaturale: Ergo nequit per talem scientiam veritati illi assentire, etiam secundariò, propter testimonium Dei ipsam revelantis.
- Respondeo distinguendo Majorem: Assentire conclusioni propter testimonium supernaturale,

A non potest etiam secundariò convenire scientiæ naturali, præcisè secundum se & absolute sumpta, concedo Majorem: non potest convenire scientiæ naturali, ut conjunctæ cum habitu fidei, quo tale testimonium cognoscitur, nego Majorem. Sicut enim virtutes morales, quamvis ex seipsis præcisè non possint elicere actus meritorios, possunt tamen ut conjunctæ cum charitate: sic licet scientia naturalis, in Philosopho Christiano, ex se præcisè incapax sit assentiendi suis conclusionibus, propter divinum testimonium, nihilominus ex unione quam habet cum fide, quæ divinum testimonium attingitur, potest secundariò talem assensum elicere. Ratio est, quia ut docet D. Thomas quæst. 22. de verit. art. 13. virtus superior conjuncta inferiori, eam perficit, ipsique communicat modum operandi superiorem, imò aliquando contrarium, ad eum quem habet ex sua natura præcisè sumpta: unde videmus quod licet aqua maris ex sua propria natura tendat deorsum, ex influxu tamen lunæ habet motum accessus & recessus: & similiter licet orbis planetarum ex propria natura habeant solum moveri ab occidente in orientem, virtute tamen primi mobilis, cui conjunguntur, feruntur ab oriente in occidentem. Voluntas etiam, licet ex sua natura solum habeat velle, ex participatione tamen intellectus habet velle modo quodam collativo; unde actus intentionis respicit finem comparativè ad media, & electio comparat ipsa media inter se, & unum præ alio accipit. Demum ratio participat vim movendi à voluntate, quæ est primum movens quoad exercitium: quare actus imperij supponit electionem voluntatis, & ab ipsa efficaciam & vim motivam participat, ut in Tractatu de actibus humanis fusè declaravimus.

§. III.

Solvuntur alie objectiones, contra secundam partem conclusionis fieri solite.

- D Contra secundam partem conclusionis, in qua diximus habitus fidei & scientiæ non posse simul existere, objicitur primò. Quæ comparantur ad invicem sicut duo lumina, quamvis unum sit majus in ratione luminis quam aliud, possunt tamen esse simul circa idem objectum, ut patet in Sole, & candela: Sed fides & scientia comparantur ad invicem sicut duo lumina; quamvis enim fides dicatur obscura, si comparetur evidentiæ scientiæ, verè tamen est lumen intellectuale, unde D. Petrus eam in sua secunda Epistola vocat *lucernam lucentem in caliginoso loco*; & Chrysostomus super Matthæum dicit quod fides lampas est, quia sicut lampas illuminat domum, ita fides animam: Ergo potest esse simul cum scientia, tanquam cum altero lumine. circa idem objectum.
- E Secundo: Quæ opponuntur ad invicem solum contrariè, possunt esse simul de potentia Dei absoluta: Sed oppositio inter habitum fidei, & habitum scientiæ, est tantum contraria, quandoquidem est inter duo entia positiva, non verò inter ens positivum & privativum: Ergo habitus fidei, & habitus scientiæ, possunt, saltem de potentia absoluta, simul in eodem intellectu existere.
- Tertiò: Habitus opinionis & scientiæ possunt esse simul in eodem intellectu, quamvis unus sit obscurus, & alter evidens, quia opinio & scientia per diversa media procedunt, ut docet D. Thomas in 1. dist. 31. quæst. 2. art. 1. quæstionc. 1. ad 4. his verbis: *Opinio & scientia, quamvis sint de eodem*

non tamen secundum idem medium, sed secundum diversa; & ideo possunt esse simul: Sed etiam fides & scientia per diversa media procedunt: Ergo non obstante obscuritate fidei, & evidentia scientiæ, possunt simul in eodem intellectu existere.

171. Quarto: Habitus fidei potest stare cum lumine gloriæ: Ergo & cum habitu claræ scientiæ. Consequentia patet ex paritate rationis. Antecedens probatur: Paulus in raptu vidit Deum, & tamen in eo mansit habitus fidei, ut dicemus parographo sequenti: Ergo actus fidei potest stare cum clara Dei visione, subindeque cum lumine gloriæ, sine quo clara Dei visio esse nequit.

172. Ad primum respondeo, concessa Majori, negando Minorem. Et ad probationem ei subijunctam dico, quod licet fides sit lumen intellectus, eo ipso tamen quod admixtam habeat obscuritatem, non comparatur ad scientiam, sicut lumen parvum candelæ ad magnum lumen Solis, sed sicut lux adumbrata, seu admixta tenebris, ad lucem puram, & omnis obscuritatis expertem.

173. Ad secundum nego etiam Minorem: quavis enim habitus scientiæ, & habitus fidei, opponantur inter se contrariè, habent tamen præterea inter se oppositionem privativam; quatenus nimirum fides est essentialiter inclinatio ad assensum obscurum, sive ineventem, scientia verò inclinatio ad assensum clarum & evidentem.

174. Ad tertium nego Majorem. Ad cuius probationem respondent Carmelitæ Complutenfes in Logica disp. 20. quæst. 4. D. Thomam mutasse sententiam in Summa: Nam hic art. 5. sibi quarto loco idem argumentum opponit, quod sibi objecerat in tertio libro sententiarum, nimirum: *Opinio plus distat à scientia quam fides, cum fides dicatur esse media inter opinionem & scientiam: Sed opinio & scientia possunt esse de eodem: Ergo etiam fides & scientia.* Cui respondet, quod de eodem secundum idem non potest esse simul in uno homine scientia, nec cum opinione, nec cum fide. Idem docet quæst. 14. de verit. art. 9. ad 6. ubi ait: *Non videtur esse possibile, quod aliquis de eodem habeat scientiam & opinionem; quia opinio est cum formidine alterius parvis, quam formidinem scientia excludit: & similiter non est possibile quod sit de eodem fides & scientia.*

175. Existimo tamen non esse necesse ad hanc solutionem recurrere: potest enim responderi cum Joanne à S. Thoma hic disp. 2. art. 1. quod cum S. Doctor in 3. libro sententiarum docet quod opinio & scientia possunt esse simul, non loquitur de opinione adæquatè sumpta, sed de illa ut inadæquatè sumitur, & prout sub ratione præcisa probabilitatis, quam importat ex parte medij, consideratur. Itaque in opinione sunt tria, nimirum formido, seu incertitudo, obscuritas, seu inevidentia, & probabilitas ex parte medij seu rationis cui innititur, quæ licet propter suam imperfectionem non convincat intellectum, ipsum tamen aliquantulum movet, suadet, & inclinatur: ratione primi & secundi opinio scientiæ opponitur, & cum ea in eodem intellectu stare nequit; non verò ratione tertij, quia medium probabile & demonstrativum non repugnant ex parte subiecti. Unde parographo præcedenti dicebamus, quod potest quis eandem conclusionem per medium demonstrativum, & per medium probabile attingere, eique primario & principaliter, propter medium necessarium assentire, & minus principaliter ac secundario, propter alius personæ

Tom. I V.

A dicentis auctoritatem: *Quia ille qui cognoscit causam, ex hoc magis potest cognoscere signa probabilitatis, ex quibus procedit dialecticus syllogismus, ut inquit S. Doctor 3. parte quæst. 9. art. 3. ad 2.*

Ad quartum nego Antecedens. Ad cuius probationem dico lumen gloriæ collatum D. Paulo in raptu, non fuisse in eo per modum habitus, sed solum per modum passionis transeuntis, sicut lumen quod infunditur Prophetis, dum futura ipsis revelantur, ut docet Divus Thomas infra quæst. 175. art. 3. ad 2. his verbis: *Divina essentia videri ab intellectu creato non potest, nisi per lumen gloriæ, de quo dicitur Psal. 35. In lumine tuo videbimus lumen. Quod tamen dupliciter participari potest: uno modo per modum forme immanentis, & sic beatos facit sanctos in patria: alio modo per modum cuiusdam passionis transeuntis, sicut dictum est de lumine prophetiæ; & hoc modo lumen illud fuit in Paulo, quando raptus fuit.*

§. IV.

Alia difficultas resolvitur, & tertia sententia ut probabilior eligitur.

Dico secundò: Habitus fidei stare potest cum actu scientiæ evidentis, seu clara Dei visione, per modum transeuntis communicata.

177. Probatur primò ex D. Thoma infra quæst. 175. art. 3. ad 3. ubi cum sibi objecisset, D. Paulum in suo raptu habuisse fidem, & consequenter non vidisse essentiam divinam, respondet: *Ad tertium dicendum, quod quia Paulus in raptu non fuit beatus habitualiter, sed solum habuit actum beatorum, consequens est, ut simul tunc in eo non fuerit actus fidei, fuit tamen simul fidei in eo habitus: Ergo ex sententia D. Thomæ habitus fidei potest esse cum actu visionis.*

Respondet Capreolus, D. Thomam docere quidem, quod Paulus in raptu habuerit fidei habitum, sed non circa easdem veritates, quas vidit in essentia divina: licet enim (inquit) in illo raptu viderit essentiam divinam, in ea tamen non vidit omnes articulos fidei, nec omnia divina mysteria, præsertim ea quæ Deo liberè competunt, & quæ mysteria gratiæ appellantur; & ita mansit in eo habitus fidei respectu articulo- rum, seu mysteriorum quæ non vidit, non verò respectu eorum quæ vidit, nisi in præparatione animi. Eandem interpretationem tradit Cajetanus in commentario illius loci, eique favere videtur S. Doctor quæst. 13. de verit. art. 5. ad 5. & 6. ubi docere videtur, quod Paulus in raptu non vidit in essentia divina omnia mysteria, sed tantum aliqua.

178. Sed contra primò, si hoc tantum voluisset Sanctus Thomas, malè distinxisset inter habitum & actum fidei, nec dixisset quod licet in D. Paulo non fuerit tunc actus fidei, benè tamen ejus habitus: malè, inquam, distinxisset inter habitum & actum fidei, cum constet simul posse esse habitum fidei, & habitum scientiæ claræ & evidentis, circa diversa objecta, ut patet in Philosopho Christiano, qui claram & evidentem scientiam habet de unitate Dei, & fidem de Trinitate Personarum divinarum.

179. Secundò: Ideò Paulus, secundum D. Thomam, elevatus est ad visionem Dei, quia futurus erat Gentium magister, & doctor mysteriorum gratiæ, ut haberet plenius magisterium circa ea quæ docturus & prædicaturus erat: Ergo in essentia

Ff ij

divina non solum vidit mysteria quae sunt necessarii in Deo, puta unitatem Personarum, & divina attributa, sed etiam illa quae ab ipso liberè procedunt, ut Incarnationem, Eucharistiam, Resurrectionem mortuorum, & similia, quae mysteria gratiae appellantur; alia frustra vidisset Deum, ex fine huius magisterij. Nec oppositum asserit Divus Thomas quaest. 13. de verit. art. 5. ad 5. sed potius ibi docet quod raptus est, ut videret, & esset testis gloriae Sanctorum, & mysteriorum Dei; & solum ibi asserit, quod non vidit, nec cognovit, an esset in corpore, vel extra corpus, & alia quae pertinent ad statum beatorum, maxime post resurrectionem, quae modo non cadunt sub fide explicita.

180. Contra tertio: Fide circa Deum, & ea quae necessarii ipsi conveniunt, exclusà, non potest remanere circa alia objecta materialia & secundaria; nam ex una parte fides specificatur à Deo, tanquam ab objecto formali quod; ex alia verò, sublato eo à quo habitus speciem sumit, necesse est habitum ipsum auferri: Ergo vel D. Paulus in suo raptu retinuit fidem habitualement, etiam circa Deum, & omnia quae necessarii ei conveniunt, vel etiam circa alia objecta, quae sunt tantum materialia & secundaria, eam amisit, subindeque nulla est distinctio & interpretatio à Capreolo tradita.

181. Dices, Etsi Paulus in raptu viderit Deum, ut est objectum primarium fidei, ac proinde de Deo in se non retinuerit fidem; ipsum tamen non vidisse, ut erat ratio continendi plura mysteria gratiae, & sic circa illa potuisse retinere fidem habitualement.

Sed contra: Etsi Christus non frueretur Deo in via, secundum quod erat ratio beatificandi corpus, non tamen in eo fuit actus vel habitus spei Theologicae; eo quod possessa ratione primaria, non relinquatur locus spei circa objectum secundarium, etiam attingendo objectum primum, non quidem in se, sed ut rationem communicandi gloriam corporis: Ergo similiter, si Paulus in raptu non potuit retinere fidem habitualement circa Deum, & ea quae necessarii ipsi competunt, non potuit etiam eam habere circa ipsum, ut erat ratio continendi plura mysteria gratiae; cum talia mysteria non minus pertineant ad objectum materiale & secundarium fidei, quam gloria corporis spectat ad objectum secundarium spei.

182. Probatur secundo conclusio ratione fundamentali. Inter habitum & actum non est formalis oppositio, sed effectiva, vel dispositiva, quatenus actus disponit ad habitum oppositum, vel quatenus habitus producit actum, qui alteri actui opponitur formaliter; inter se tamen actus & habitus non opponuntur, habitus enim solum dicit inclinationem ad aliquid, actus verò actualem tendentiam ad illud, bene autem stat cum inclinatione ad unum tendentia ad oppositum; sicut lapis, stante gravitate quae inclinat ad centrum, potest tendere sursum per impulsu violentum; & habens habitum mansuetudinis in actum irae prorumpere: Ergo sicut habitus virtutis, & actus vitij, possunt simul esse in eodem subiecto, & circa idem objectum, ut docent communiter Theologi, & quotidiana confirmat experientia, ita & habitus fidei, & actus scientiae.

183. Dices: Inter actum vitij, & actum scientiae, hoc reperiri discrimen, quod unicus actus vitij non producit habitum vitiosum; per unicum verò

A actum scientiae, qui est demonstratio, producit habitus scientiae.

Sed contra: Licet haec disparitas efficiat quod habitus fidei non sit naturaliter conpossibilis cum actu scientiae evidenti in eodem intellectu, circa idem objectum; quia nimirum talis actus, consistens in demonstratione, est naturaliter productivus habitus scientiae evidenti, incompossibilis omnino cum habitu fidei; cum hoc tamen stat, supernaturaliter, sive miraculose fieri posse, quod habitus scientiae ex illo actu scientifico non resultet, subindeque & quod habitus fidei compatiatur secum.

Tertio suaderi potest conclusio alia ratione, quam insinuat S. Thomas loco in prima probatione relato. Formae contrariae tunc solum se invicem expellunt, quando sunt in statu perfecto & permanenti, non verò quando sunt in statu imperfecto, & in subiecto solum in esse viali, & per modum transeuntis existunt: sicut patet in accidentis spirituali, cui quamvis repugnet subiectari permanenter in re corporea, potest tamen transeunter recipi in ea, ut de virtute productiva gratiae, respectu sacramentorum, docet expressè D. Thomas 3. parte quaest. 62. art. 4. Sed per absolutam Dei potentiam actus visionis beatificae potest esse in aliquo, solum per modum transeuntis, & in esse viali & imperfecto, ut de lumine gloriae, quod fuit datum Paulo, quando vidit in raptu divinam essentiam, docet idem S. Doctor, infra quaest. 175. artic. 3. ad 2. & super cap. 12. Epist. 2. ad Corinth. lect. 1. ubi haec scribit: *Viso Dei per essentiam sit per lumen aliquod, scilicet per lumen gloriae, de quo dicitur in Psalmis; in lumine tuo videbimus lumen. Sed aliquod lumen communicatur alicui per modum passionis, alicui verò per modum formae inhaerentis: sicut lumen Solis invenitur in carbunculo, & in stellis, ut forma inhaerens, id est connaturalis effecta, sed in aere invenitur ut forma transiens, & non permanens, quia transit abeunte Sole. Similiter & lumen gloriae dupliciter menti infunditur: Uno modo per modum formae connaturalis factae & permanentis, & sic facit mentem simpliciter beatam. . . . Alio modo contingit lumen gloriae mentem humanam, sicut quadam passio transiens, & sic mens Pauli fuit in raptu lumine gloriae illustrata; unde etiam ipsum nomen raptus ostendit, transeundo hoc esse factum.*

Ergo supernaturaliter, sive miraculose fieri potest, quod habitus fidei simul ster cum clara Dei visione, sive quod visio clara Dei habitum fidei ab eodem subiecto non expellat. Et hanc rationem, ut dixi, insinuat S. Thomas his verbis, in prima probatione adductis: *Quia Paulus in raptu non fuit beatus habitualiter, sed solum habuit actum beatorum, consequens est, ut simul tunc in eo non fuerit actus fidei: fuit tamen simul in eo fidei habitus.* Ex quo intelliges, quod si daretur aliqua demonstratio, quae non permaneret, sed tantum per modum transeuntis afficeret intellectum, non evacuet habitum fidei, vel opinionis; quia tunc non generaret habitum scientiae, cum habitu fidei & opinionis incompossibilem: sicut lumen illud gloriae, quod fuit datum Paulo, quando vidit in raptu divinam essentiam, habitum fidei non exclusit, sed duntaxat ipsum ligavit, & impedivit ne tunc in actum prorumperet, quia non fuit datum per modum habitus, sed solum per modum coruscationis transeuntis, ut de lumine prophetiae docet S. Thomas infra quaest. 171. art. 2.

E

185. Dices cum Durando in 3. dist. 31. quæst. 2. in-
compossibilitatem non facit longitudine tempo-
ris, sed natura oppositionis: Ergo si habitus fi-
dei, & actus visionis, non possint permanenter
esse simul, ratione oppositionis quam habent
inter se, nec poterunt etiam transeunter simul
existere.

186. Respondeo cum Cajetano, quod incompossi-
bilitas confurgit quidem ex natura oppositionis,
sed aliquando oppositio inter aliqua non est in
actu exercito, nisi illa sint in statu completo &
permanenti, subindeque interdum necessaria est
permanencia, ut exerceatur incompossibilitas in-
ter illa; ut patet in exemplo supra adducto de
accidente spiritali, cui quamvis repugnet sub-
jectari in re corporea permanenter, potest ta-
men transeunter in ea recipi.

§. V.

Solvuntur objectiones.

187. **O**bjicies primò: Quod actualiter possidetur,
nequit simul habitualiter sperari, nam ut
dicitur ad Rom. 8. *Quod videt quis, quid sperat?*
Ergo similiter quod actualiter scitur, scientiã evi-
denti, nequit habitualiter credi.

188. Respondeo distinguendo Antecedens: Quod
actualiter possidetur, & permanenter, nequit sim-
l habitualiter sperari, concedo Antecedens:
Quod actualiter possidetur, at non permanenter,
sed tantum transeunter, nequit simul habituali-
ter sperari, nego Antecedens. Qui enim solum
per modum transeuntis aliquid possidet, potest
simul habitualiter sperare, ipsum possidere per
modum permanentis: unde quia visio beatifica
fuit in raptu collata D. Paulo solum per modum
transeuntis, sperare potuit ipsam permanenter
& habitualiter possidere, eoque modo quo beati
illà fruuntur in patria. Similiter distinguo Conse-
quens: Ergo quod actualiter scitur, scientiã evi-
denti, & permanenter, nequit habitualiter cre-
di, concedo. Quod actu scitur, scientiã evidenti,
sed solum transeunter, nego. Ut enim supra dice-
bamus, si daretur aliqua demonstratio, quæ non
permanenter, sed solum transeunter intellectum
afficeret, non excluderet habitum fidei, sicut vi-
sio clara divinæ essentia D. Paulo in raptu com-
municata, illum non expulit, quia non perma-
nenter, sed solum per modum transeuntis, fuit
collata.

189. **O**bjicies secundò: Mox ut aliquis videt Ro-
mam, perdit fidem humanam quam habebat de
ejus existentia: Ergo pariter statimque D. Paulus
in raptu clarè vidit divinam essentiam, habi-
tum fidei infusæ amisit.

190. Respondeo concessio Antecedente, negando
consequentiam, & paritatem: Ratio autem disci-
minis est, quia visio Romæ producit speciem,
quæ evidenter eam repræsentat, & quæ post vi-
sam Romam remanet in memoria; at verò cum
D. Paulus non viderit divinam essentiam per spe-
ciem creatam, sed per ipsammet Dei essentiam,
vices speciei gerentem, ut docet D. Thomas in-
frà quæst. 175. art. 4. non mansit in ejus memoria
species, per quam haberet notitiam evidentem
de rebus visis in verbo; sed solum remansit re-
fulgentia quædam luminis gloriæ, & ad summum
species ipsius visionis creatæ, quæ cum non for-
masset verbū creatum, non repræsentabat Deum
in se clarè, subindeque habitum fidei non exclu-
debat. Ex quo intelliges, quod si Deus, de po-

Tom. IV.

A tentia extraordinaria, impediret ne visio Romæ
speciem sui repræsentativam in sensibus internis
produceret, vel faceret quod talis species in me-
moria non remaneret, talis visio habitum fidei
humanae de existentia Romæ non expelleret, sed
cum eo in tali casu stare posset.

Objicies tertio: Ut duo extrema sint incom-
possibilia in eodem subjecto, sufficit quod inter
illa sit oppositio indirecta: Sed actus scientiæ in-
directè saltem & mediatè opponitur habitui fi-
dei: Ergo cum illo est impossibilis in eodem
subjecto. Minor constat: Major verò duplici
exemplo suadet. In primis enim actus peccati
mortalis non opponitur directè, sive immediatè,
habitui charitatis, sed indirectè tantum & me-
diatè, cum nullus actus directè contrarietur ha-
bitui; & tamen per quemlibet actum peccati mor-
talis habitus charitatis destruitur. Secundo, actus
scientiæ non opponitur habitui opinionis, nisi
indirectè & mediatè, & tamen quilibet actus
scientiæ habitum opinativum expellit, & cum eo
est impossibilis in eodem intellectu: Ergo ut
duo extrema sint impossibilia in eodem sub-
jecto, sufficit quod indirectè & mediatè oppo-
nantur inter se.

Respondeo negando Majorem. Et ad primam
ejus probationem dico, quod gratia & charitas
unico actu peccati expellantur, non provenire ex
eo quod actus semper destruat habitum opposi-
tum, sed quia peccatum mortale impedit influ-
xum causæ, gratiam & charitatem habituales
conservantis; quatenus homo per peccatum aver-
tatur a Deo, & sic ponit obicem conservationi
gratiæ; sicut qui claudit fenestram, ponit impe-
dimentum illuminationi Solis: unde gratia &
charitas non destruantur per formalem oppo-
sitionem actus peccaminosi, sed per appositionem
impedimenti. Ad secundam probationem dicen-
dum est, quod actus scientiæ non habet destruere,
seu expellere habitum opinionis, ex eo quod ipsi
indirectè opponitur, sed quia quilibet actus scien-
tificus, & qualibet demonstratio producit habi-
tum scientiæ, qui formaliter & directè contra-
riatur habitui opinionis, subindeque eum expel-
lit, licet maxime radicum in subjecto: unde si
daretur aliqua demonstratio ita debilis & imper-
fecta, quod non generaret habitum scientiæ, vel
si Deus, de potentia absoluta, impediret ne ha-
bitus scientiæ ex actu scientifico & demonstrativo
resularet, talis actus habitum opinionis non
excluderet. Cum ergo nos supponamus, quod
Deus miraculosè impediatur, sicut impedire potest,
quod actus scientiæ evidenti, quem homo elicit
circa aliquod objectum fidei, non producat ha-
bitum scientificum, sicut impedit in raptu D.
Pauli ne actus visionis divinæ essentia causaret
in eo visionem habituales; manifestum est, quod
saltem de absoluta potentia habitus fidei stare po-
test in eodem intellectu cum actu scientiæ evi-
denti; sicut in raptu Pauli clara Dei visio simul cum
habitu fidei in ejus intellectu extitit.

Objicies quartò cum Capreolo: Ablato obje-
cto, necesse est habitum ipsum auferri: Sed per
actum scientiæ evidenti, aut per claram Dei vi-
sionem, per modum transeuntis communicatam,
aufertur objectum fidei: Ergo & ipse fidei ha-
bitus tollitur; subindeque ille cum clara Dei visio-
ne, vel cum actu scientiæ evidenti, impossibi-
lis est. Major patet, Minor probatur. Sicut co-
loratum, vel lucidum est objectum visus, ita non
visum est objectum fidei, ut docet D. Thomas hæc

Ff iij

art. 4. & probat ex Apostolo ad Hebræos 11. dicente quod *fides est argumentum non apparentium*, vel ut in textu Græco habetur, *ἐπιφανέων*, id est non visorum: Sed per actum scientiæ evidentis, aut per claram Dei visionem, etsi illa per modum transeuntis fiat, res credita definit esse non visa, & incipit esse apprensus & manifesta, ut constat: Ergo per actum scientiæ evidentis, vel per claram Dei visionem, per modum transeuntis communicatam, objectum fidei tollitur.

194. Respondeo concessa Majori, negando Minorem. Ad cuius probationem dico, objectum fidei habitualis esse non visum habitualiter: unde quantumcumque aliquid sit visum actualiter, dummodo habitualiter sit non visum, non destruitur ratio formalis objecti habitus fidei: sicque ille cum actu scientiæ evidentis, vel cum clara Dei visione, per modum transeuntis communicata, in eodem intellectu stare potest; quia licet actus scientiæ aut visionis denominent objectum visum, vel apprensus actualiter, non tamen habitualiter & permanenter; id enim solum competit habitui scientiæ, aut lumini gloriæ, per modum habitus & qualitatis permanentis collato, quo pacto confertur Sanctis in patria.

195. Dices: Actualis visio facit objectum magis & perfectius esse visum, quam habitualis: Ergo si habitus scientiæ, & lumen gloriæ, per modum habitus & qualitatis permanentis collatum, cum habitu fidei stare nequeant, à fortiori actus scientiæ & visionis erunt cum illo impossibiles.

Sed nego consequentiam: hoc enim non est causa quare habitus fidei & scientiæ simul stare nequeant, sed major & directa oppositio, quam inter se habent: unde cum actus scientiæ, & visionis non opponatur directè habitui fidei, sed medià tantum & indirectè, ut supra ostensum est, simul cum illo esse possunt. Sicut licet major sit malitia in actibus, quam in habitibus vitiorum; tamen quia actus non contrariatur directè habitui, sed indirectè tantum, cum habitu vitij potest esse actus virtutis, vel contra habitus virtutis cum actu vitij, ut docet Divus Thomas 1. 2. quæstione 71. articulo 4. ubi sic dicitur: *Aliiter se habet habitus in anima, & forma in re naturali: forma enim naturalis ex necessitate producit operationem sibi convenientem, unde non potest esse simul cum forma naturali actus forma contraria; sicut non potest esse cum calore actus infrigidationis, neque simul cum levitate motus descensionis, nisi foris ex violentia exterioris moventis: sed habitus in anima non ex necessitate producit suam operationem, sed homo utitur eo cum voluerit; unde simul habitus in homine existente, potest non uti habitu, aut agere contrarium actum, & sic potest habens virtutem procedere ad actum peccati.*

ARTICVLVS VII.

Vtrum saltem evidentia in attestante cum fide compossibilis sit?

§. I.

Quibusdam premissis, conclusio affirmativa statuitur.

196. **H**æc quæstio nullam patitur difficultatem apud illos, qui evidentiam objecto fidei non repugnare existimant, dummodo per aliud

A medium quàm per revelationem habeatur: cum enim evidentia rei in se major sit, quàm evidentia in attestante, quæ non est ipsius rei revelata, sed auntaxat ipsius revelationis, & testificationis nobis factæ, ita ut clarè & evidenter nobis constet revelationem illam esse à Deo; illi qui docent evidentiam rei in se posse simul stare cum fide, à fortiori id asserere debent de evidentia in attestante. Sed apud Thomistas, qui cum Præceptore Angelico docent evidentiam rei in se, etsi per aliud medium quàm per revelationem habeatur, repugnare objecto fidei, disputari solet, an saltem evidentia in attestante cum fide compossibilis sit, vel ut alij loquuntur, an objecta fidei ab eo credi possint, qui evidenter cognoscit, extra visionem beatam, Deum illa revelare? Pro cuius resolutione

Supponendum est primò contra Bannem, infra quæst. 5. art. 1. dubio unico, solut. ad 2. posse dari evidentiam in attestante extra visionem beatificam.

Probatur breviter: Evidentia in attestante est certa & evidens cognitio revelationis divinæ: Sed divina revelatio, cum fiat per aliquem exteriorem effectum, qui dicitur locutus, est cognoscibilis evidenter extra verbum; alias enim daretur aliquod ens, quod secundum se, & in propria natura, non esset evidenter cognoscibile: Ergo potest dari evidentia in attestante extra verbum, seu visionem beatificam.

Confirmatur: Quemadmodum possumus cognoscere evidenter vocem alicujus hominis loquentis, absque eo quod ipsum videamus; ita potest Deus manifestare vocem suam, sive exteriorem illos effectus, quibus loquitur & testificatur aliquid, quique consistunt in veris miraculis, potest, inquam, illos effectus, subindeque vocem suam manifestare, absque eo quod à nobis videatur: Ergo potest dari evidentia in attestante, extra visionem beatificam.

Id etiam variis exemplis illustrari & confirmari potest. Nam primus Angelus, ut infra ostendemus, dum esset viator, habuit evidentiam in attestante de Dei revelatione, cum certò & evidenter cognoverit se à solo Deo posse illuminari. B. etiam Virgo, cum sciret se non peperisse viam ordinariam, & simul Virginem se esse, & matrem, taleque signum accepisset in testimonium divinitatis filij quem genuerat, habebat evidentiam in attestante de Christi divinitate. Idem dicendum de Lazaro, cum certò sciret, Christum in testimonium suæ divinitatis ipsum à mortuis suscitasse. Item S. Thomas infra quæst. 171. art. 5. & Cajetanus ibidem, docent Prophetam, dum illuminatur à Deo, certum fieri de illuminatione & locatione Dei, habereque ejus evidentiam, juxta illud 2. Regum 23. *Mibi locutus est fortis Israël, dominator hominum, sicut lux aurora oriente Sole mane rutilat absque nubibus.* Ubi omnino appositè, ad innuendum hanc revelationem esse evidentem, saltem in attestante, comparatur luci auroræ, ut distinguatur tum à cognitione omnino clara & meridiana, quæ est visio beatifica; tum à cognitione omnino obscura, scilicet sola fide. Denique valde probabile est, Apostolos, & Evangelistas, eandem habuisse evidentiam divinæ revelationis: cum enim divina providentia infima per media regat & administret, congruum videtur, ut primi fidei Doctores, quibus Deus immediatè mysteria sua revelavit, eorumque organo & ministerio illa cæteris cre-